

RETTENS DOM (Tredje Udvidede Afdeling)

19. oktober 2005^{*}

I sag T-324/00,

CDA Datenträger Albrechts GmbH, Albrechts (Tyskland), ved advokaterne
T. Schmidt-Kötters og D. Uwer, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

støttet af:

Forbundsrepublikken Tyskland ved W.-D. Plessing og T. Jürgensen, som
befuldmægtigede, bistået af advokat R. Bierwagen,

intervenient,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved K.-D. Borchardt og
V. Kreuschitz, som befuldmægtigede, bistået af C. Koenig, og med valgt adresse i
Luxembourg,

sagsøgt,

^{*} Processprog: tysk.

støttet af:

ODS Optical Disc Service GmbH, Hamburg (Tyskland), ved advokaterne I. Brinker og U. Soltész, og med valgt adresse i Luxembourg,

intervenient,

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 2000/796/EF af 21. juni 2000 om støtte fra Tyskland til CDA Compact Disc Albrechts GmbH, Thüringen (EFT L 318, s. 62),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET
I FØRSTE INSTANS (Tredje Udvidede Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J. Azizi, og dommerne R. García-Valdecasas, J.D. Cooke, M. Jaeger og F. Dehousse,

justitssekretær: fuldmægtig D. Christensen,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 5. maj 2004,

afsagt følgende

Dom

Retsforskrifter

¹ Artikel 87 EF bestemmer:

»1. Bortset fra de i denne traktat hjemlede undtagelser er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med fællesmarkedet, i det omfang den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne [...]«

² Artikel 88 EF bestemmer:

»1. Kommissionen foretager sammen med medlemsstaterne en løbende undersøgelse af de støtteordninger, som findes i disse stater. Den foreslår dem sådanne foranstaltninger, som fællesmarkedets funktion eller gradvise udvikling kræver.

2. Finder Kommissionen — efter at have givet de interesserede parter en frist til at fremsætte deres bemærkninger — at en støtte, som ydes af en stat eller med statsmidler, ifølge artikel 87 ikke er forenelig med fællesmarkedet, eller at denne

støtte misbruges, træffer den beslutning om, at den pågældende stat skal ophæve eller ændre støtteforanstaltningen inden for den tidsfrist, som Kommissionen fastsætter [...]«

- 3 Artikel 5 i Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 af 22. marts 1999 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af [artikel 88 EF] (EFT L 83, s. 1) lyder:

»1. Mener Kommissionen, at oplysninger, som den pågældende medlemsstat har indsendt [...] er ufuldstændig[e], anmoder den om alle nødvendige yderligere oplysninger. Hvis en medlemsstat efterkommer en sådan anmodning, underretter Kommissionen medlemsstaten om modtagelsen af svaret.

2. Hvis den pågældende medlemsstat ikke meddeler de krævede oplysninger inden udløbet af den af Kommissionen fastsatte frist, eller hvis oplysningerne er ufuldstændige, sender Kommissionen en rykkerskrivelse, hvori den giver en passende yderligere frist, inden for hvilken oplysningerne skal meddeles.

[...]«

- 4 Endvidere bestemmer artikel 6 i forordning nr. 659/1999:

»1. Beslutningen om at indlede den formelle undersøgelsesprocedure skal sammenfatte de relevante faktiske og retlige spørgsmål, indeholde en foreløbig vurdering fra Kommissionens side med hensyn til støttekarakteren af den påtænkte foranstaltning og anføre, om der er tvivl om, hvorvidt den er forenelig med fællesmarkedet. I beslutningen skal den pågældende medlemsstat og andre interesserede parter opfordres til at fremsætte bemærkninger inden for en nærmere

fastsat frist, der normalt ikke må overstige en måned. I behørigt begrundede tilfælde kan Kommissionen forlænge denne frist.

[...]«

5 Artikel 10 i forordning nr. 659/1999 indeholder følgende bestemmelser:

»1. Er Kommissionen kommet i besiddelse af oplysninger om en påstået ulovlig støtte, undersøger den omgående oplysningerne, uanset kilden til disse oplysninger.

2. Om nødvendigt fremsætter den en begæring om oplysninger over for den pågældende medlemsstat. [...] artikel 5, stk. 1 og 2, finder tilsvarende anvendelse.

3. Hvis den pågældende medlemsstat på trods af en rykkerskrivelse efter artikel 5, stk. 2, ikke meddeler de krævede oplysninger inden udløbet af den af Kommissionen fastsatte frist, eller hvis oplysningerne er ufuldstændige, fremsætter Kommissionen krav om oplysningerne i form af beslutning, i det følgende benævnt »påbud om oplysninger«. Beslutningen skal angive, hvilke oplysninger der kræves, og fastsætte en passende frist for deres afgivelse.«

6 Artikel 13, stk. 1, i forordning nr. 659/1999 bestemmer:

»Undersøgelsen af en eventuel ulovlig støtteforanstaltning resulterer i en beslutning vedtaget efter artikel 4, stk. 2, 3 eller 4. I tilfælde af beslutning om at indlede den

formelle undersøgelsesprocedure afsluttes proceduren ved en beslutning vedtaget efter artikel 7. Overholder medlemsstaten ikke et påbud om oplysninger, vedtages beslutningen på grundlag af de foreliggende oplysninger.«

7 Det bestemmes i samme forordnings artikel 14:

»1. I negative beslutninger om ulovlig støtte bestemmer Kommissionen, at den pågældende medlemsstat skal træffe alle nødvendige foranstaltninger til at kræve støtten tilbagebetalt fra støttemodtageren, i det følgende benævnt »beslutning om tilbagebetaling«. Kommissionen kræver ikke tilbagebetaling af støtten, hvis det vil være i modstrid med et generelt princip i fællesskabslovgivningen.

2. Den støtte, der skal tilbagebetales i medfør af en beslutning om tilbagebetaling, skal indeholde renter beregnet på grundlag af en passende sats, der fastsættes af Kommissionen. Renterne betales fra det tidspunkt, hvor den ulovlige støtte var til støttemodtagerens rådighed, og indtil den tilbagebetales.

3. Med forbehold af eventuel kendelse fra Domstolen efter [artikel 242 EF] skal tilbagebetalingen ske omgående og i overensstemmelse med gældende procedurer i den pågældende medlemsstats nationale ret, forudsat at disse giver mulighed for omgående og effektiv gennemførelse af Kommissionens beslutning. Til det formål og i tilfælde af søgsmål ved de nationale domstole træffer de pågældende medlemsstater alle nødvendige foranstaltninger, som er til rådighed i deres respektive retssystemer, herunder også foreløbige foranstaltninger, dog med forbehold af fællesskabsretten.«

- 8 Artikel 16 i forordning nr. 659/1999, der har overskriften »Misbrug af støtte«, bestemmer i øvrigt:

»I tilfælde af misbrug af støtte kan Kommissionen indlede den formelle undersøgelsesprocedure efter artikel 4, stk. 4, jf. dog artikel 23. Artikel 6, 7, 9, 10, artikel 11, stk. 1, artikel 12, 13, 14 og 15 finder tilsvarende anvendelse.«

- 9 Endelig vedtog Kommissionen i 1994 Fællesskabets rammebestemmelser for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder (EFT C 368, s. 12), der blev ændret i 1997 (EFT C 283, s. 2) (herefter »retningslinjerne for støtte til redning og omstrukturering«).

Sagens baggrund

- 10 Ved beslutning 2000/796/EF af 21. juni 2000 om støtte fra Tyskland til CDA Compact Disc Albrechts GmbH, Thüringen (herefter »den anfægtede beslutning«), har Kommissionen taget stilling til lovligheden af støtte, der blev ydet af en række offentlige tyske organer i årene 1991-1995 til en fabrik til fremstilling af compactdisks (herefter »cd'er«) og tilhører til cd'er, beliggende i Albrechts i delstaten Thüringen (herefter »cd-fabrikken i Albrechts«).

A — *De generelle omstændigheder*

- 11 I den anfægtede beslutning har Kommissionen sondret mellem tre faser, nemlig for det første virksomhedens etableringsfase, for det andet virksomhedens omstrukturingsfase og endelig den fase, hvor visse aktiver i virksomheden blev overtaget af selskabet MediaTec Datenträger GmbH (herefter »MTDA«).

1. Virksomhedens etableringsfase (fra 1990 til 1992)

- 12 Det fremgår af den anfægtede beslutning, at cd-fabrikken i Albrechts blev oprettet i henhold til en joint venture-aftale, der blev indgået den 20. februar 1990 mellem på den ene side VEB Kombinat (den statsejede virksomhed) Robotron, der var beliggende i Dresden i delstaten Sachsen (herefter »Robotron«), og på den anden side selskabet R. E. Pilz GmbH & Co. Beteiligungs KG (herefter »PBK«), et selskab tilhørende Pilz-koncernen, der havde hjemsted i Kranzberg i delstaten Bayern (herefter »Pilz-koncernen«). Kapitalen i joint venture-selskabet, hvis navn dengang var »Pilz & Robotron GmbH & Co. Beteiligungs KG« (herefter »joint venture-selskabet«), blev ejet med to tredjedele af Robotron og med en tredjedel af PBK. Joint venture-selskabets formål var fremstilling af cd'er og af cd-hylstre og -tilbehør. Direktøren for Pilz-koncernen, Reiner Pilz, forestod ledelsen af selskabet (den anfægtede beslutnings betragtning 11).
- 13 Med henblik på at gennemføre selskabets formål indgik joint venture-selskabet den 29. august 1990 en hovedentreprisekontrakt med selskabet Pilz GmbH & Co. Construction KG, et selskab, der indgik i Pilz-koncernen (herefter »Pilz Construction«), med henblik på bygning af en nøglefærdig fabrik til fremstilling af cd'er til en samlet pris på 235,525 mio. tyske mark (DEM). Til disse udgifter kom yderligere omkostninger til byggemodning, der var anslået til 7,5 mio. DEM (den anfægtede beslutnings betragtning 12 og 20).

- 14 Med tillægsaftale af 26. maj 1992 indgik de to deltagere i joint venture-selskabet endvidere en aftale om udvidelse af kapaciteten til fremstilling af cd'er og cd-hylstre. Det samlede beløb til dækning af de ydelser og leverancer, der var nødvendige i den forbindelse, udgjorde 39 mio. DEM (den anfægtede beslutnings betragtning 22).
- 15 Til finansiering af disse investeringer lånte joint venture-selskabet, Robotron og PBK de nødvendige midler af et bankkonsortium. Disse banklån var enten delvis eller fuldstændig dækket af garantier fra Treuhandanstalt, et offentligt organ, der havde til opgave at finansiere privatiseringen af virksomhederne i den tidligere Tyske Demokratiske Republik (herefter »THA«), og fra delstaten Bayern. Endvidere ydede delstaten Thüringen og delstaten Bayern — sidstnævnte gennem Bayerische Landesanstalt für Aufbaufinanzierung, delstatens Bayerns organ for finansiering af udbygning af infrastrukturen (herefter »LfA«) — investeringstilskud og -præmier til joint venture-selskabet.
- 16 Under etableringsfasen for cd-fabrikken i Albrechts blev ejendomsretten til de selskabsandele, der udgjorde kapitalen i joint venture-selskabet, i øvrigt overdraget flere gange. Som følge af, at THA i 1992 havde afviklet Robotron, blev dette selskabs kapitalandele i joint venture-selskabet først videresolgt til PBK. Dernæst overdrog PBK for sit vedkommende så godt som samtlige de selskabsandele i joint venture-selskabet, som det ejede, til selskabet Pilz GmbH & Co. Compact Disc KG, der var et andet selskab i Pilz-koncernen (herefter »Pilz Compact Disc«), hvorved joint venture-selskabet blev et datterselskab af dette sidstnævnte. Efter denne overdragelse, og efter at selskabets hjemsted var flyttet til Albrechts, ændrede joint venture-selskabet endelig den 24. november 1992 navn til Pilz Albrechts GmbH (herefter »PA«). Umiddelbart efter denne overdragelse blev selskabet integreret i Pilz-koncernens system for centraliseret likviditetsstyring (den anfægtede beslutnings betragtning 13 og 14).

2. Omstruktureringsfasen (fra 1993 til 1998)

- ¹⁷ Fabrikken til fremstilling af cd'er startede sin virksomhed i 1993. Straks fra driftens begyndelse kom virksomheden ud i store vanskeligheder og blev stærkt forgældet (den anfægtede beslutnings betragtning 15).
- ¹⁸ For at rette situationen op blev der den 7. marts 1994 indgået en saneringsaftale mellem Pilz-koncernen (herunder PA), bankerne og de offentlige organer (THA, LfA, Thüringer Industriebeteiligungsgesellschaft (herefter »TIB«) og Thüringer Aufbaubank (herefter »TAB«)), der havde deltaget i finansieringen af bygningen af cd-fabrikken i Albrechts. Som led i denne aftale blev en betydelig del af de banklån, der var blevet ydet til bygningen af fabrikken til fremstilling af cd'er, helt eller delvist tilbagebetalt. I henhold til saneringsaftalen blev kapitalen i PA endvidere overtaget af TIB — med 98% af selskabskapitalen — og af TAB — med 2% af selskabskapitalen — med tilbagevirkende kraft til den 1. januar 1994, og PA ophørte som følge heraf med at være en del af Pilz-koncernen. Med virkning fra oktober 1994 ændrede dette selskab endvidere navn til CDA Compact Disc Albrechts GmbH (herefter »CD Albrechts«) (den anfægtede beslutnings betragtning 15 og 17). I øvrig ydede TAB og LfA i 1994 og i 1995 en række lån til CD Albrechts.
- ¹⁹ Det var ligeledes i løbet af 1994, at de tyske myndigheder blev opmærksom på, at en stor del af de økonomiske tilskud, der var blevet bevilget til at finansiere bygningen af cd-fabrikken i Albrechts, uretmæssigt — nærmere bestemt inden for rammerne af det system for centraliseret likviditetsstyring, der fandtes i Pilz-koncernen — var blevet anvendt til fordel for de andre selskaber i denne koncern. Endvidere blev der

den 25. juli 1995 indledt en insolvensprocedure, der omfattede aktiverne i samtlige selskaber i Pilz-koncernen. Endelig er Reiner Pilz blevet idømt frihedsstraf på grund af svigagtig konkurs og andre strafbare forhold (den anfægtede beslutnings betragtning 16).

3. MTDA's overtagelse af visse aktiver

- ²⁰ Med virkning fra den 1. januar 1998 overtog MTDA, som er et helejet datterselskab af TIB, og hvis hovedvirksomhed udøves inden for højpræstationsdatabærere, navnlig cd-rommer (CD-R) samt DVD'er, en del af aktiverne, der tilhørte CD Albrechts, nemlig anlægs- og omsætningsaktiverne, værdier, der kunne realiseres på kort sigt, samt den tekniske knowhow og salgsorganisationen (den anfægtede beslutnings betragtning 18).
- ²¹ Samtidig med denne overtagelse blev CD Albrechts' navn ændret til LCA Logistik Center Albrechts GmbH (herefter »LCA«) og MTDA's navn til CDA Datenträger Albrechts GmbH (herefter »CDA«). LCA ejer dog fortsat den for driften nødvendige grund, bygningerne på denne, den tekniske infrastruktur samt logistikudstyret. Endvidere har LCA og CDA indgået en samarbejdsaftale, der dels indeholder en forpagtningsaftale med en årlig forpagtningsafgift på 800 000 DEM, dels en serviceaftale på ca. 3 mio. DEM om året, der afhænger af omsætningen (den anfægtede beslutnings betragtning 19).
- ²² Endelig indgav LCA den 22. september 2000 anmodning om at blive taget under likvidation som led i en insolvensprocedure.

B — *Forløbet af den administrative procedure*

- 23 Efter at Kommissionen igennem pressen var blevet opmærksom på, at de tyske myndigheder havde ydet støtte til bygningen af cd-fabrikken i Albrechts, anmodede den i begyndelsen af oktober 1994 Forbundsrepublikken Tyskland om oplysninger vedrørende denne støtte. De tyske myndigheder og Kommissionen førte derefter en omfattende korrespondance og afholdt en række møder (den anfægtede beslutnings betragtning 1-3).
- 24 Ved skrivelse af 17. juli 1998 (herefter »indledningsbeslutningen«) meddelte Kommissionen Forbundsrepublikken Tyskland, at den havde besluttet at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i henhold til artikel 88, stk. 2, EF med hensyn til denne støtte. Skrivelsen var vedlagt en liste med spørgsmål til de tyske myndigheder. Indledningsbeslutningen blev offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* af 15. december 1998 (Kommissionens meddelelse i henhold til [artikel 88, stk. 2, EF] til de øvrige medlemsstater og andre interesserede parter om den tyske regerings støtte til oprettelsen af virksomheden CD Albrechts GmbH, Thüringen, tidligere Pilz-koncernen, Bayern, EFT C 390, s. 7).
- 25 De tyske myndigheder reagerede på indledningsbeslutningen ved at fremsende en række skrivelser, der indeholdt supplerende oplysninger. Der blev yderligere afholdt en række møder mellem de tyske myndigheder og repræsentanter for Kommissionen.
- 26 Da Kommissionen imidlertid fandt, at de oplysninger, som de tyske myndigheder havde fremsendt, ikke udgjorde en tilfredsstillende besvarelse af dens spørgsmål, krævede den ved skrivelse af 22. juli 1999, at disse blev besvaret senest den 31. august 1999. Efter at de tyske myndigheder ved skrivelse af 28. juli 1999 havde anmodet om en forlængelse af denne frist, og efter at myndighederne havde haft en nyt møde med Kommissionens repræsentanter den 23. september 1999 i Bruxelles, fremsendte de yderligere oplysninger.

- 27 I øvrigt bemærkes, at efter at den i indledningsbeslutningen fastsatte frist var udløbet, gav selskabet CDA samt selskabet Point Group Ltd, som er en konkurrent til CDA, sig til kende som interesserede parter og afgav bemærkninger til Kommissionen.
- 28 Endelig afsluttede Kommissionen proceduren den 21. juni 2000 med vedtagelsen af den anfægtede beslutning.

C — Konstatering af de faktiske omstændigheder og retlig bedømmelse

- 29 Kommissionen har ved bedømmelsen sondret mellem den støtte, der blev ydet af Forbundsrepublikken Tyskland henholdsvis i etableringsfasen, i omstruktureringsfasen og endelig i forbindelse med overtagelsen af visse aktiver i CD Albrechts af MTDA.

1. Støtte ydet af Forbundsrepublikken Tyskland i etableringsfasen

- 30 I den anfægtede beslutning har Kommissionen angivet fem former for økonomisk støtte, der blev ydet i etableringsfasen. I en oversigt, der findes i den anfægtede beslutnings betragtnings 32, har den beskrevet dem som følger:

	Foranstaltning	Beløb (mio. DEM)	Modtager	Ydet af	Tidspunkt	Retsgrundlag
1	100%-opfyldelsesgaranti, oprindeligt 80%-garanti på 52,72 mio. DEM	54,7	PBK	LfA	1991	Delstaten Bayerns lånegarantiordning »Gesetz über die Übernahme von Staatsbürgschaften und Garantien des Freistaates Bayern«
2	Investeringsstilskud og -præmier	19,42	Joint venture	LfA	1991/1992	Ordningen »Gemeinschaftsaufgabe — Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur«, lov om investeringspræmier »Investitionszulagegesetz«
3	Afkald	3,0	PBK	LfA	1994	Intet
4	100%-garanti	190,0	Robotron, AG, joint venture	THA	199[2]	THA-ordning
5	Investeringsstilskud og -præmier	63,45	Joint venture, fra 24.11.1992, PA	Thüringen	1991 til 1993	Ordningen »Gemeinschaftsaufgabe — Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur«, lov om investeringspræmier »Investitionszulagegesetz«
I alt		330,57				

- 31 Det fremgår for det første af denne oversigt, at THA i 1992 ydede en 100%-garanti på 190 mio. DEM, der dækkede hovedparten af banklånene til Robotron og joint venture-selskabet. Ifølge Kommissionen må denne garanti betragtes som statsstøtte, der er uforenelig med fællesmarkedet, idet den ikke blev ydet i overensstemmelse med de betingelser, der er fastsat i de støtteordninger, som blev godkendt af Kommissionen henholdsvis ved skrivelse SG(91) D/17825 af 26. september 1991 (herefter »den første THA-ordning«) og ved skrivelse SG(92) D/17613 af 8. december 1992 (herefter »den anden THA-ordning«). Den har dog anført, at af de 190 mio. DEM, der oprindeligt blev garanteret, er det kun det beløb på 120 mio. DEM, der faktisk er blevet udbetalt af THA i henhold til garantien, der skal tilbagebetales.
- 32 For det andet konstaterede Kommissionen, at delstaten Thüringen frem til den 31. december 1993 havde ydet investeringstilskud og -præmier på i alt 63,45 mio. DEM til joint venture-selskabet og derefter til PA på grundlag af »Investitionszulagengesetz« (lov om skattebegunstigede investeringspræmier) og 20. og 21. »Rahmenpläne der Gemeinschaftsaufgabe »Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur«« (rammeprogrammer vedtaget for årene 1992 og 1993 i medfør af lov af 6.10.1969 om samfundsprojektet »forbedring af den regionale erhvervsstruktur«, herefter »TIC-ordningen«). Denne regionalstøtte blev efter Kommissionens opfattelse imidlertid ydet med urette inden for rammerne af samfundsprojektet og på grundlag af loven om skattebegunstigede investeringspræmier, og da den følgelig er uforenelig med fællesmarkedet, skal den tilbagebetales. Under hensyn til den af delstaten Thüringen truffene beslutning om, at der skal tilbagebetales et beløb på 32,5 mio. DEM, mener Kommissionen, at der stadig skal tilbagesøges et beløb på 30,95 mio. DEM.
- 33 For det tredje konstaterede Kommissionen, at delstaten Bayern igennem LfA i 1991 og 1992 havde ydet joint venture-selskabet investeringstilskud og -præmier for i alt 19,42 mio. DEM. I det omfang disse tilskud og præmier var blevet omdirigeret til fordel for selskaberne i Pilz-koncernen, blev de efter Kommissionens opfattelse ydet med urette på grundlag af TIC-ordningen og loven om skattebegunstigede investeringspræmier. Ifølge Kommissionen er der dermed tale om støtte, der er uforenelig med EF-traktaten.

- 34 For det fjerde konstaterede Kommissionen, at delstaten Bayern i medfør af »Richtlinien für die Übernahme von Staatsbürgschaften im Bereich der gewerblichen Wirtschaft« (retningslinjer for offentlig garantistillelse for industrien), som var blevet offentliggjort ved meddelelse L 6811-1/7 — 43358 fra finansministeriet i Bayern af 7.8.1973 (herefter »bestemmelserne om ydelse af garantier fra delstaten Bayern«), havde stillet en garanti, der på et tidspunkt blev forhøjet fra 80% til 100%, for de lån på i alt 54,7 mio. DEM, som PBK i sidste instans havde opnået. Ifølge Kommissionen har de tyske myndigheder, uanset anmodningen om oplysninger, der fremgår af indledningsbeslutningen, ikke fremlagt omstændigheder, der er tilstrækkeligt detaljerede til at fjerne dens tvivl med hensyn til lovligheden af foranstaltningerne i forbindelse med den af delstaten Bayern (LfA) ydede garanti. I betragtning af, at den pågældende støtte ikke blev anvendt til at finansiere investeringen, men blev omdirigeret til fremmede formål, finder Kommissionen, at denne garanti må betragtes som en uforenelig støtte.
- 35 For det femte anførte Kommissionen, at LfA's afkald på den fordring på 3 mio. DEM, der var stiftet i forhold til PBK som følge af, at dette beløb var blevet betalt til bankerne i medfør af den i præmis 34 ovenfor nævnte garanti, udgjorde en statsstøtte. Efter Kommissionens opfattelse er denne støtte uforenelig med fællesmarkedet, fordi den blev ydet uden retsgrundlag.
- 36 På grundlag af disse konstateringer konkluderede Kommissionen, at Forbundsrepublikken Tyskland i etableringsfasen for cd-fabrikken i Albrechts i strid med artikel 88, stk. 3, EF havde ydet støtte på i alt 260,57 mio. DEM. Denne støtte består af støtte fra delstaten Thüringen for et beløb på 63,45 mio. DEM, fra LfA for et beløb på 77,12 mio. DEM (54,7 mio. DEM i form af garanti, 19,42 mio. DEM i form af investeringspræmier og 3 mio. DEM i form af afkald på en fordring) og fra THA for et beløb på 120 mio. DEM.
- 37 Ifølge Kommissionen er denne støtte uforenelig med fællesmarkedet, hvilket først og fremmest skyldes, at den begunstigede selskaberne inden for Pilz-koncernen og dermed er blevet misbrugt i dette begrebs forstand i artikel 88, stk. 2, EF.

2. Økonomisk bistand ydet i omstruktureringsfasen

³⁸ I den anfægtede beslutning har Kommissionen anført 12 former for økonomisk bistand, der blev ydet i virksomhedens omstruktureringsfase, og betegnet dem som støtte. I en oversigt, der findes i den anfægtede beslutnings betragtning 39, er disse 12 støtteforanstaltninger angivet som følger:

	Foranstaltning	Beløb mio. DEM	Modtager	Ydet af	Tidspunkt	Retsgrundlag
1	Lån	25,0	PA	TAB	oktober 1993	Intet
2	Lån	20,0	PA	TAB	marts 1994	Intet
3	Købspris	3,0	PBK	TIB	marts 1994	Intet
4	Kapitalindskud	12,0	PA	TIB	marts 1994	Intet
5	Selskabsdeltagelse	33,0	PA	TIB (98%) TAB (2%)	marts 1994	Intet
6	Lån	2,0	PA	LfA	marts 1994	Intet
7	Parthaverlån	3,5	PA	TIB	april 1994	Intet
8	Lån	15,0	Pilz-koncernen	LfA	juni 1994	Intet
9	Lån	15,0	CD Albrechts	TAB	oktober 1994	Intet
10	Lån	7,0	CD Albrechts	LfA	december 1994	Intet
11	Lån	9,5	CD Albrechts	TAB	januar 1995	Intet
12	Renter	21,3			siden ultimo 1993	
I alt		166,3				

- 39 For det første konstaterede Kommissionen, at TAB i oktober 1993 havde ydet PA et lån på 25 mio. DEM til afhjælpning af dette selskabs likviditetsvanskeligheder, men at disse midler ved hjælp af Pilz-koncernens centraliserede likviditetsstyringssystem blev modtaget direkte af de andre selskaber i koncernen.
- 40 For det andet konstaterede Kommissionen, at TAB i marts 1994 havde ydet PA et lån på 20 mio. DEM til tilbagebetaling af de af THA garanterede banklån, men at disse midler også var blevet modtaget direkte af selskaberne inden for Pilz-koncernen ved hjælp af det centraliserede system for likviditetsstyring.
- 41 For det tredje konstaterede Kommissionen, at TIB i marts 1994 havde betalt PBK et beløb på 3 mio. DEM for købet af de andele i PA, som selskabet var ejer af.
- 42 For det fjerde konstaterede Kommissionen, at TIB i marts 1994 havde ydet et tilskud i form af et kapitalindskud i PA for et beløb på i alt 12 mio. DEM.
- 43 For det femte konstaterede Kommissionen, at TIB og TAB i marts 1994 havde erhvervet henholdsvis 98% og 2% af selskabskapitalen i PA, svarende til et beløb på 33 mio. DEM.
- 44 For det sjette konstaterede Kommissionen, at delstaten Bayern i marts 1994 via LfA havde ydet et lån på 2 mio. DEM til PA.

- 45 For det syvende konstaterede Kommissionen, at TIB i april 1994 havde ydet et parthaverlån på 3,5 mio. DEM til PA.
- 46 For det ottende konstaterede Kommissionen, at LfA i juni 1994 havde ydet Pilz-koncernen et driftslån på 15 mio. DEM, der var tænkt som en midlertidig foranstaltning, indtil der blev fundet en investor, der var rede til at købe cd-fabrikken i Albrechts.
- 47 For det niende konstaterede Kommissionen, at TAB i oktober 1994 havde ydet CD Albrechts et lån på 15 mio. DEM. Den bemærkede, at selv om disse midler var blevet udbetalt til CD Albrechts, var de blevet anvendt til at levere tjenesteydelser til virksomhederne i Pilz-koncernen, hvilke ydelser disse aldrig betalte for, således at udelukkende disse sidstnævnte virksomheder havde opnået fordele.
- 48 For det tiende konstaterede Kommissionen, at delstaten Bayern i december 1994 via LfA havde ydet CD Albrechts yderligere et lån på 7 mio. DEM.
- 49 For det ellefte konstaterede Kommissionen, at TAB i januar 1995 havde ydet et lån på 9,5 mio. DEM til CD Albrechts.
- 50 For det tolvte konstaterede Kommissionen, at ifølge de tyske myndigheders oplysninger havde PA og CD Albrechts opnået rentefordele for et beløb på i alt 21,3 mio. DEM i perioden fra slutningen af 1993 til 1998.

- 51 Ifølge Kommissionen må de 12 ovenfor beskrevne støtteforanstaltninger, som svarer til et beløb på i alt 166,3 mio. DEM, betragtes som statsstøtte, der er ulovlig og uforenelig med fællesmarkedet. I det omfang disse støtteforanstaltninger kom TIB og TAB til gode, efter at disse selskaber havde overtaget det økonomiske ansvar for cd-fabrikken i Albrechts, kunne de nemlig udelukkende godkendes af Kommissionen i henhold til artikel 87, stk. 3, litra c), EF og i overensstemmelse med rammebestemmelserne for støtte til redning og omstrukturering. Det er ifølge Kommissionen klart, at de nævnte former for støtte ikke opfylder disse rammebestemmelser, da det på grundlag af de oplysninger, den råder over, ikke kan fastslås, at de blev ydet inden for rammerne af en bæredygtig omstruktureringsplan med konkrete driftsmæssige tiltag, således at Kommissionen inden for en rimelig frist kunne konstatere, at virksomhedens rentabilitet og levedygtighed ville blive genoprettet på lang sigt. Derudover har der ikke vist sig nogen privat investor, der er villig til at overtage de nuværende selskaber LCA og CDA, således at det i mangel af et privat bidrag ikke er muligt at fastslå, om støtten er forholdsmæssig i forhold til omkostningerne ved omstruktureringen.

3. Vedrørende tilbagesøgningen af støtten

- 52 I medfør af artikel 14, stk. 1, i forordning nr. 659/1999 besluttede Kommissionen, at Forbundsrepublikken Tyskland skulle kræve tilbagebetaling af den ulovlige og med fællesmarkedet uforenelige støtte, der var blevet udbetalt såvel under fasen for etablering som under fasen for omstrukturering af cd-fabrikken i Albrechts.
- 53 Endvidere understregede Kommissionen, at for at sikre, at dens beslutning blev overholdt, og at enhver konkurrencefordrejning fjernes, var den om nødvendigt forpligtet til at forlange, at proceduren for tilbagesøgning af støtten ikke begrænses til den oprindelige støttemodtager, men udvides til at omfatte den virksomhed, som viderefører dennes aktiviteter ved hjælp af de overdragne produktionsmidler. Den anførte, at den med henblik på at bedømme, om en virksomhed faktisk viderefører den oprindelige støttemodtagers aktiviteter, tog hensyn til et vist antal omstændig-

heder, heriblandt den overdragne genstand, købsprisen, hvem aktionærene og ejerne af den oprindelige virksomhed er, og hvem overtageren er, tidspunktet, hvor overdragelsen fandt sted, og dennes kommercielle karakter. Kommissionen fandt i den forbindelse, at LCA og CDA i det foreliggende tilfælde utvivlsomt fortsat nød godt af støtten, der tidligere blev ydet til PBK, til joint venture-selskabet og til PA, fordi de benyttede disse virksomheders aktiver og infrastruktur med henblik på at videreføre deres forretningsaktiviteter. Den bestemte følgelig, at støtten skulle tilbagebetales af LCA, af CDA og af alle andre virksomheder, der havde fået eller ville få overdraget aktiver fra joint venture-selskabet, fra PA eller fra PBK, idet sådanne selskaber måtte betragtes som »modtagere« af støtten.

4. Den anfægtede beslutnings dispositive del

⁵⁴ På baggrund af disse betragtninger fastsatte Kommissionen følgende dispositive bestemmelser:

»Artikel 1

1. Den af [Forbundsrepublikken] Tyskland ydede støtte til [PBK, joint venture-selskabet og PA] med det formål at oprette, drive og konsolidere cd-fabrikken i Albrechts (Thüringen) blev med 260,57 mio. DEM anvendt på andre områder i Pils-koncernen.

Støtten vedrører konkret delstaten Thüringens foranstaltninger til 63,45 mio. DEM, [LfA's] foranstaltninger til i alt 77,12 mio. DEM og [THA's] foranstaltninger til 120 mio. DEM.

Den forkerte anvendelse udgør misbrug af støtte i medfør af [artikel 88, stk. 2, EF]; støtten er således uforenelig med EF-traktaten.

2. Støtten på i alt 166,3 mio. DEM til omstrukturering af [CD Albrechts] er uforenelig med bestemmelserne i [artikel 87, stk. 1, EF].

Artikel 2

1. [Forbundsrepublikken] Tyskland træffer alle nødvendige foranstaltninger for at tilbagesøge den i artikel 1 omhandlede støtte, som allerede ulovligt er udbetalt til støttemodtagerne.

2. Tilbagesøgningen skal ske i overensstemmelse med national lovgivning. Den støtte, der skal tilbagebetales, pålægges renter fra det tidspunkt, den blev udbetalt til støttemodtagerne, og indtil den er blevet tilbagebetalt. Renterne beregnes på basis af den referencesats, der anvendes til at beregne nettosubventionsækvivalenten for regionalstøtte.

3. I denne artikel forstås ved »modtagere« [CDA] og [LCA], samt alle andre virksomheder, som har fået eller får overdraget aktiver og/eller infrastruktur [fra PBK], [fra joint venture-selskabet] eller [fra PA] på en sådan måde, at følgerne af denne beslutning omgås [...]«

Retsforhandlinger og parternes påstande

- 55 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 16. oktober 2000 har CDA anlagt sag med påstand om annullation af den anfægtede beslutning. Denne sag blev registreret under nr. T-334/00.
- 56 Ved kendelse afsagt den 28. maj 2001 af formanden for Rettens Tredje Udvidede Afdeling har Forbundsrepublikken Tyskland fået tilladelse til at intervenere til støtte for CDA's påstande, og ODS Optical Disc Service GmbH (herefter »ODS«), en virksomhed, der konkurrerer med CDA, har fået tilladelse til at intervenere til støtte for Kommissionens påstande.
- 57 ODS og Forbundsrepublikken Tyskland har afgivet skriftlige indlæg som intervenienter henholdsvis den 29. august og den 3. september 2001. Den 24. oktober 2001 indgav CDA og Kommissionen deres bemærkninger til de skriftlige interventionsindlæg fra ODS og Forbundsrepublikken Tyskland.
- 58 Ved kendelse af 30. september 2002 besluttede Retten (Tredje Udvidede Afdeling) at udsætte sagen indtil afsigelsen af Domstolens dom i de forenede sager C-328/99, Italien mod Kommissionen, og C-399/00, SIM 2 Multimedia mod Kommissionen. Under henvisning til dommen, der blev afsagt den 8. maj 2003 i disse forenede sager, anmodede Retten parterne om at udtale sig om de eventuelle konsekvenser for nærværende sag. Bemærkninger herom blev indgivet den 23. og den 24. juni 2003.
- 59 På grundlag af refererende dommers rapport har Retten anmodet parterne om at udtale sig om, hvorvidt det er hensigtsmæssigt eventuelt at forene nærværende sag med den sag, der er anlagt af delstaten Thüringen og registreret på Rettens

Justitskontor under nr. T-318/00, og hvis genstand er den samme. Efter modtagelsen af parternes indlæg blev sagerne ved kendelse af 8. marts 2004 forenet med henblik på retsmødet og dommen.

⁶⁰ På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten besluttet at indlede den mundtlige forhandling og har som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse med hjemmel i artikel 64 i Rettens procesreglement anmodet parterne om at fremlægge visse dokumenter og har stillet dem skriftlige spørgsmål.

⁶¹ Parterne afgav mundtlige indlæg og besvarede de af Retten stillede spørgsmål i retsmødet den 5. maj 2004.

⁶² Ved kendelse af 23. juli 2004 blev sag T-318/00 og sag T-324/00 adskilt med henblik på domsafsigelsen.

⁶³ CDA har nedlagt følgende påstande:

— Principalt annulleres den anfægtede beslutnings artikel 1 og 2.

— Subsidiært annulleres den anfægtede beslutnings artikel 1 og 2, i det omfang Kommissionen deri fastslår, at støtten er uforenelig med EF-traktaten, og giver pålæg om, at denne støtte skal tilbagesøges fra CDA og fra alle de virksomheder, som har fået eller får overdraget aktiver og/eller infrastruktur fra PBK, joint venture-selskabet eller PA.

- Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger, med undtagelse af intervenienten ODS's omkostninger, som denne skal bære.

⁶⁴ Forbundsrepublikken Tyskland har som intervenient nedlagt følgende påstand:

- Den anfægtede beslutning annulleres.

⁶⁵ Kommissionen, der støttes af ODS, har nedlagt følgende påstande:

- Frifindelse.
- CDA tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

I — Indledende bemærkninger

⁶⁶ CDA har til støtte for søgsmålet fremført en række anbringender, der henholdsvis støttes på, at princippet om overholdelse af retten til kontradiktion er tilsidesat, at begrundelsespligten er tilsidesat, at der er fejl ved konstateringen af visse faktiske omstændigheder, at princippet om god forvaltning, sammenholdt med artikel 287

EF, er tilsidesat, at der foreligger en tilsidesættelse af artikel 87, stk. 1, EF og af artikel 88, stk. 2, EF såvel som af bestemmelserne om disses anvendelse, inkompetence hos Kommissionen, tilsidesættelse af artikel 249, stk. 4, EF, tilsidesættelse af ejendomsretten, tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og endelig tilsidesættelse af princippet om retssikkerhed og af et »princip om vished«.

⁶⁷ CDA har i stævningen (punkt 2-5) præciseret, at selskabets annullationspåstand i første række er rettet mod pålægget om tilbagesøgning i den anfægtede beslutnings artikel 2, for så vidt som det herved pålægges Forbundsrepublikken Tyskland at tilbagesøge den i artikel 1 nævnte støtte fra CDA og fra andre virksomheder, som har fået eller får overdraget aktiver og/eller infrastruktur fra PBK, joint venture-selskabet og PA.

⁶⁸ Retten vil følgelig først undersøge de anbringender, der er fremført af CDA for at godtgøre, at den anfægtede beslutnings artikel 2 er retsstridig, og navnlig anbringendet om tilsidesættelsen af artikel 87, stk. 1, EF og af artikel 88, stk. 2, EF.

II — *Anbringendet om tilsidesættelse af artikel 87, stk. 1, EF og af artikel 88, stk. 2, EF*

A — *Parternes argumenter*

⁶⁹ CDA, der støttes af Forbundsrepublikken Tyskland, gør gældende, at Kommissionen har tilsidesat artikel 87, stk. 1, EF og artikel 88, stk. 2, EF, i det omfang den i henhold

til den anfægtede beslutnings artikel 2, stk. 1 og 3, pålægger Forbundsrepublikken Tyskland at kræve støtten tilbagebetalt fra LCA, CDA og alle virksomheder, »som har fået eller får overdraget aktiver og/eller infrastruktur [fra PBK], [fra joint venture-selskabet] eller [fra PA] på en sådan måde, at følgerne af [beslutningen] omgås«.

70 Selskabet gør nærmere bestemt gældende, at Kommissionen ikke kan forlange af Forbundsrepublikken Tyskland, at den tilbagesøger støtten fra virksomheder, der ikke har haft fordel af den omtvistede støtte. Selskabet anfører, at for det første blev støtten i vidt omfang omdirigeret til fordel for virksomhederne i Pilz-koncernen, for det andet, at MTDA, nu CDA, således som Kommissionen har konstateret i den anfægtede beslutnings betragtning 103, ikke modtog nogen støtte i forbindelse med overtagelsen af aktiverne i CD Albrechts, nu LCA, eftersom selskabet betalte en markedsbestemt pris, og for det tredje, at en del af støtten blev udbetalt direkte til Pilz-koncernen.

71 Endvidere gør selskabet gældende, at Kommissionen ikke kan kræve støtten tilbagesøgt fra tredjemænd alene under påberåbelse af, at der foreligger en omgælsessituation. Selskabet har for det første anført, at Kommissionen ikke kan lade et tilbagesøgningspålæg omfatte en tredjemand uden at bevise, at denne er blevet begunstiget af støtten. Selskabet finder i øvrigt, at de objektive kriterier, som Kommissionen benytter til støtte for antagelsen om, at der foreligger en omgælsessituation — genstanden for overdragelsen, købsprisen, hvem aktionærerne eller kapitalejerne i den gamle virksomhed er, og hvem den nye ejer er, tidspunktet, hvor overdragelsen fandt sted, og den kommercielle karakter af overdragelsen — og som er nævnt i den anfægtede beslutnings betragtning 118, ikke var opfyldt i det foreliggende tilfælde.

72 Kommissionen, der støttes af ODS, har i det hele afvist CDA's argumentation, hvormed det søges påvist, at Kommissionen har tilsidesat artikel 87, stk. 1, EF og artikel 88, stk. 2, EF ved at kræve af Forbundsrepublikken Tyskland, at denne søger støtten tilbagebetalt fra LCA, CDA og fra enhver virksomhed, som har fået eller får

overdraget aktiver eller infrastruktur fra joint venture-virksomheden på en sådan måde, at følgerne af den anfægtede beslutning omgås.

73

Kommissionen har indledningsvis redegjort for de generelle synspunkter, hvorefter den fastlægger, hvem det påhviler at tilbagebetale støtten i tilfælde af, at selskabsandele i det støttemodtagende selskab eller aktiver i dette er blevet overdraget. Den bemærker i den forbindelse først, at spørgsmålet ikke giver anledning til særlige vanskeligheder i det tilfælde, at selskabsandelene overdrages, eftersom det selskab, der har modtaget støtten, fortsætter med at eksistere, blot med ændringer i ejerkredsen. Ifølge Kommissionen fremgår det af retspraksis, at i denne situation påhviler tilbagebetalingsforpligtelsen fortsat det selskab, der har modtaget støtten, eller dets successorer, uanset hvilke ændringer der måtte være sket i ejerstrukturen, og uanset om der måtte være taget højde for tilbagesøgningsforpligtelsen ved fastlæggelsen af sagsvilkårene. Kommissionen har herved forklaret, at idet selskabet fortsat udøver den støttede aktivitet, får det stadig fordel af støtten, hvilket medfører, at konkurrenceforvridningen varer ved. Den finder dernæst, at der heller ikke er større vanskeligheder i den situation, hvor det støttemodtagende selskabs aktiver overdrages til virksomheder, der hører til den samme koncern. Den bemærker således, at i denne situation vil pligten til at tilbagebetale støtten, ud over at påhvile det selskab, der har modtaget den, påhvile de virksomheder i koncernen, der på grund af overførslen af disse aktiver har kunnet drage fordel af de gunstige virkninger, som støtten har, idet de herved har opnået en økonomisk fordel. For så vidt angår salg af det støttemodtagende selskabs aktiver til udenforstående virksomheder opstiller Kommissionen i øvrigt en sondring på grundlag af, om disse aktiver er blevet solgt særskilt eller samlet (»en bloc«). Når aktiverne sælges særskilt og til markedsprisen, er køberne efter Kommissionens opfattelse ikke forpligtet til at tilbagebetale støtten, da den støttede aktivitet er forsvundet som følge af det særskilte salg af aktiverne, og den støtte, der blev ydet før overdragelsen af aktiverne, vil som følge heraf ikke længere være til skade for det støttede selskabs konkurrenter. Modsat finder Kommissionen, at situationen er en anden, når aktiverne sælges »en bloc« på en sådan måde, at køberen er i stand til at fortsætte det støttede selskabs forretningsaktivitet. I denne situation vil den omstændighed, at den støttede forretningsaktivitet videreføres, ifølge Kommissionen kunne føre til en opretholdelse af konkurrenceforvridningen, hvorfor der må udvises en særlig påpasselighed med henblik på at undgå, at overdragelsen af det støttemodtagende selskabs aktiver kan give anledning til en væsentlig omgåelse af tilbagebetalingsforpligtelsen derved, at de solgte aktiver bringes »i ly«. Kommissionen gør gældende,

at en sådan omgåelse kun kan udelukkes, hvis overdragelsen »en bloc« af det støttemodtagende selskabs aktiver, ud over at den finder sted på grundlag af markedsprisen, gennemføres inden for rammerne af en procedure, der ikke er undergivet betingelser, og som alle selskabets konkurrenter har adgang til.

74 I lyset af disse principper mener Kommissionen med rette at have krævet støtten tilbagesøgt fra LCA og fra CDA og har herved anført:

- CDA viderefører den oprindelige støttemodtagers forretningsaktiviteter under anvendelse af de »støttebehæftede« produktionsmidler, som den har fået overdraget inden for den gruppe af forbundne virksomheder, der kontrolleres af TIB.
- CDA og LCA drager fortsat nytte af støtten, der blev ydet ulovligt til joint venture-selskabet — såvel som til dets successorer — eftersom konkurrenceforvridningen, der blev forvoldt ved ydelsen af denne støtte, fortsat har virkninger for CDA og LCA.
- Købsprisen på i alt 35,3 mio. DEM, der blev betalt i form af en overtagelse af forpligtelser (den anfægtede beslutnings betragtning 102), er under alle omstændigheder forblevet inden for én og samme virksomhedsgruppe som følge af den kontrol, som TIB udøver over såvel CDA som LCA.
- Når der er tale om en økonomisk integreret virksomhedsgruppe, ville en hensyntagen til købsprisen være i strid med den forpligtelse, der påhviler Kommissionen til at forhindre, at dens beslutninger omgås, og med medlemsstaternes forpligtelse til at påse, at dens beslutninger efterleves (den anfægtede beslutnings betragtning 118 og 119).

- 75 Kommissionen har endelig anført, at det er forkert, når CDA hævder, at Kommissionen ikke kan kræve, at der fra selskabet selv og fra LCA tilbagesøges støtte, der er blevet betalt direkte til Pilz-koncernen, eller som er blevet omdirigeret til fordel for denne. Den har herved bemærket, at denne støtte er blevet tildelt joint venture-selskabet eller dets successorer inden for deres aktivitetsområde, selv om den umiddelbart derefter blev trukket ud af disse virksomheder til fordel for andre selskaber i Pilz-koncernen. Ifølge Kommissionen er det i den forbindelse uden betydning, at støtten ikke reelt kom joint venture-selskabet til gode. Den bemærker således, at Domstolen i dom af 20. marts 1997, *Alcan Deutschland* (sag C-24/95, Sml. I, s. 1591), fastslog, at indsigelsen om, at berigelsen er gået til grunde, ikke udgør en gyldig grund til at modsætte sig tilbagesøgningen af støtten. Kommissionen finder, at denne retlige argumentation kan overføres på en situation som den i nærværende sag, hvor mekanismerne for overførsel af aktiver inden for en virksomhedsgruppe praktisk taget har til formål at eliminere berigelsen hos den oprindelige støttemodtager. I denne situation er det efter Kommissionens opfattelse udelukket at tage hensyn til indsigelsen om, at berigelsen er gået til grunde, og den ulovlige fordel må tværtimod antages at være tilfaldet de virksomheder i koncernen, der oprindeligt modtog den støtte, som var bestemt for dem. Den finder tilsvarende, at TIB og de forbundne virksomheder heller ikke kan gøre denne indsigelse gældende, da Pilz-koncernens uberettigede omdirigering af støtten også kan tilregnes joint venture-selskabet og dets successorer.

B — *Rettens bemærkninger*

- 76 Indledningsvis bemærkes, at ifølge fællesskabsretten kan Kommissionen, hvis den finder, at en støtte ikke er forenelig med fællesmarkedet, pålægge medlemsstaten at tilbagesøge denne støtte (Domstolens dom af 12.7.1973, sag 70/72, Kommissionen mod Tyskland, Sml. s. 813, præmis 13 og 20, og af 29.4.2004, sag C-277/00, Tyskland mod Kommissionen, Sml. I, s. 3925, præmis 73).
- 77 Tilbagesøgning af en ulovlig støtte er den logiske følge af, at støtten er fundet ulovlig, og har til formål at genoprette den oprindelige situation (dommen i sagen Tyskland mod Kommissionen, præmis 74).

- 78 Dette formål er opnået, når den pågældende støtte, eventuelt med tillæg af morarenter, er blevet tilbagebetalt af støttemodtageren eller, med andre ord, af de virksomheder, som virkelig har modtaget den (jf. i denne retning Domstolens dom af 21.3.1991, sag C-303/88, Italien mod Kommissionen, Sml. I, s. 1433, præmis 57 og 60). Ved denne tilbagebetaling mister støttemodtageren den fordel, som virksomheden havde opnået på markedet i forhold til konkurrenterne, og situationen fra tiden før ydelsen af støtte er genoprettet (Domstolens dom af 4.4.1995, sag C-350/93, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 699, præmis 22).
- 79 Det følger heraf, at det hovedformål, der forfølges med tilbagebetalingen af ulovligt ydet statsstøtte, er at fjerne den konkurrencefordrejning, som er forårsaget af den konkurrencefordel, som er opnået ved den ulovlige støtte (dommen i sagen Tyskland mod Kommissionen, præmis 76).
- 80 Det er på baggrund af disse generelle hensyn, at lovligheden af pålægget om tilbagebetaling i den anfægtede beslutnings artikel 2 skal undersøges.
- 81 Der skal i denne forbindelse foretages en særskilt undersøgelse af lovligheden af dette pålæg, for så vidt som det påbyder støtten tilbagesøgt fra LCA på den ene side og fra CDA på den anden side. Det ligger nemlig fast, at i modsætning til LCA, der må betragtes som joint venture-selskabets og PA's direkte efterfølger, er dette ikke tilfældet for CDA. I den anfægtede beslutning er udvidelsen af tilbagebetalingspålægget til dette sidstnævnte selskab da også begrundet med, at der foreligger en omgælsessituation.
- 82 For så vidt angår tilbagesøgningen af støtten fra LCA har CDA gjort gældende, at pålægget herom er ulovligt, for så vidt som det på den ene side omfatter støtte, der blev betalt direkte til Pilz-koncernen, og på den anden side støtte, der, selv om den blev udbetalt til joint venture-selskabet og PA, ulovligt blev omdirigeret til fordel for koncernen.

- 83 Det må i den forbindelse fastslås, at som det fremgår af oversigterne i den anfægtede beslutnings betragtning 32 og 39, omfatter den i beslutningens artikel 1 beskrevne støtte faktisk et vist antal støtteforanstaltninger, hvor støtten blev udbetalt direkte til Pilz-koncernen og til PBK, som var en virksomhed inden for denne koncern. Dette er navnlig tilfældet med støtten, der blev ydet til PBK i form af garantien fra delstaten Bayern (LfA) med et beløb på 54,7 mio. DEM, støtten, der blev ydet til PBK i form af afkaldet på en fordring på et beløb på 3 mio. DEM, støtten, der blev ydet PBK i form af købsprisen for andelene i PA på et beløb af 3 mio. DEM, og støtten, der blev ydet Pilz-koncernen i form af et lån på 15 mio. DEM.
- 84 Med hensyn til de to første støtteforanstaltninger er det ubestridt, at selv om støtten blev udbetalt direkte til PBK, var den bestemt til at finansiere bygningen af cd-fabrikken i Albrechts, og det er derfor, når bortses fra at disse foranstaltninger blev anvendt i strid med formålet til fordel for andre virksomheder i Pilz-koncernen, principielt med rette, at Kommissionen gav pålæg om, at de skulle kræves tilbage fra LCA (jf. i denne retning Domstolens dom af 3.7.2003, sag C-457/00, Belgien mod Kommissionen, Sml. I, s. 6931, præmis 55-62).
- 85 Hvad angår købsprisen på 3 mio. DEM og lånet på 15 mio. DEM må det fastslås, at der herved er tale om støtte, der blev udbetalt direkte til Pilz-koncernen, og som ikke var bestemt til omstruktureringen af joint venture-selskabet og PA. Det er følgelig udelukket, at disse sidstnævnte selskaber kan betragtes som de direkte modtagere af denne støtte. Denne konklusion ændres ikke af den omstændighed, at lånet på 15. mio. DEM, således som Kommissionen har konstateret i den anfægtede beslutnings betragtning 37, skulle bruges til støtte for Pilz-koncernen, indtil der blev fundet en investor for PA. Ud over at Kommissionen ikke har fremlagt noget bevis til støtte for denne påstand, er det ikke godtgjort, at PA faktisk fik fordel af denne støtte.
- 86 Det følger af det anførte, at den anfægtede beslutnings artikel 2, i det omfang den i forhold til LCA påbyder tilbagesøgning af den støtte, der er beskrevet i artikel 1, og herved medtager støtten, der blev ydet til PBK i form af købsprisen på 3 mio. DEM, samt støtten, der blev ydet Pilz-koncernen i form af lånet på 15 mio. DEM, ikke er i overensstemmelse med principperne for tilbagesøgning af ulovlig statsstøtte.

87 Retten skal herefter undersøge CDA's argumentation om, at tilbagesøgningspålægget er ulovligt, for så vidt som det vedrører støtte, der ganske vist var beregnet for joint venture-selskabet og PA, men som blev omdirigeret til fordel for virksomhederne i Pilz-koncernen.

88 Det skal i den forbindelse bemærkes, at den anfægtede beslutning indeholder en lang række konstateringer vedrørende den uretmæssige anvendelse til fordel for Pilz-koncernen af de i den anfægtede beslutnings artikel 1 beskrevne støt-teforanstaltninger. Det fremgår således navnlig af den anfægtede beslutnings betragtning 27, 33, 38 og 63-75, at en væsentlig del af den støtte, der blev bevilget til bygningen, saneringen og omstruktureringen af cd-fabrikken i Albrechts, blev omdirigeret til fordel for virksomhederne i denne koncern. Det fremgår ligeledes af disse konstateringer, at omdirigeringen af støtten blev gennemført ved over-faktureringer af de leverede tjenesteydelser i forbindelse med bygningen af fabrikken, ved anvendelse af det centraliserede system for likviditetsstyring, der fandtes inden for Pilz-koncernen, samt ved, at der ikke blev betalt for varer, der var blevet leveret, og for tjenesteydelser, der var blevet præsteret af joint venture-selskabet og af PA til fordel for Pilz-koncernen.

89 Det må ligeledes konstateres, at anklageskriftet fra anklageren ved Landgericht Mühlhausen, som de tyske myndigheder fremlagde under den administrative procedure, indeholder en række oplysninger, som i det mindste tilnærmelsesvis gør det muligt at fastslå omfanget af den forkerte anvendelse af støtten til fordel for Pilz-koncernen. I modsætning til hvad Kommissionen har gjort gældende, gør den blotte omstændighed, at dette anklageskrift vedrører ulovlige forhold, der blev begået i forbindelse med ydelsen af investeringstilskud og -præmier fra delstaten Thüringen, det ikke i sig selv muligt at konkludere, at de i dette dokument indeholdte oplysninger er uden relevans for den bedømmelse, som det påhviler Kommissionen at foretage. Således indeholder dette dokument, navnlig i beskrivelsen af de forskellige mekanismer, der blev anvendt i forbindelse med besvigelserne, og med hensyn til vurderingen af værdien af de gennemførte investeringer, præcise oplysninger, som er nyttige for vurderingen af misbrugets omfang.

- 90 Det må under disse omstændigheder lægges til grund, at Kommissionen, i det mindste på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning, rådede over en række relevante, samstemmende oplysninger, hvoraf det fremgik, at joint venture-selskabet og PA ikke faktisk havde opnået at modtage en stor del af den støtte, der var bestemt til bygningen af, saneringen af og omstruktureringen af cd-fabrikken. På grundlag af disse oplysninger var det tillige, i det mindste tilnærmelsesvis, muligt at fastslå misbrugets omfang.
- 91 Det er rigtigt, således som Kommissionen har anført, at det ikke fremgår af akterne i sagen, at de tyske myndigheder har fremlagt præcise oplysninger om den del af støtten, der blev omdirigeret til fordel for Pilz-koncernen.
- 92 Det må imidlertid konstateres, at selv om Kommissionen rådede over de fornødne midler i så henseende (jf. i denne retning Domstolens dom af 13.4.1994, forenede sager C-324/90 og C-342/90, Tyskland og Pleuger Worthington mod Kommissionen, Sml. I, s. 1173, præmis 29), fremgår det ikke af noget dokument i sagen, at den anmodede de tyske myndigheder om at meddele den nærmere oplysninger herom. Som det fremgår af indledningsbeslutningen, var den imidlertid i hvert fald fra 1997 bekendt med, at en stor del af støtten var blevet misbrugt. Den kan derfor ikke gøre gældende, at den henset til de oplysninger, den rådede over på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning, var berettiget til i forhold til LCA at kræve den i artikel 1 beskrevne støtte tilbagebetalt, for så vidt angår de former for støtte, hvorom den vidste — eller ikke kunne være uvidende om — at de ikke var blevet anvendt til fordel for joint venture-selskabet og PA.
- 93 For så vidt som Kommissionen til støtte for det udvidede tilbagesøgningspålæg i den anfægtede beslutnings artikel 2 har anført, at dette er berettiget som følge af den omstændighed, at joint venture-selskabet og dets efterfølgere tilhørte en gruppe af forbundne selskaber, inden for hvilken der fandtes interne mekanismer til overførsel af aktiver, må også denne argumentation afvises. Ud over den omstændighed, at joint venture-selskabet kun udgjorde en del af Pilz-koncernen i perioden fra oktober 1992 til udgangen af december 1993, fremgår det således klart af konstateringerne i

den anfægtede beslutning, at overførselsmekanismerne inden for denne koncern i det foreliggende tilfælde udelukkende blev anvendt til skade for joint venture-selskabet og ikke til dets fordel. Det kan derfor ikke hævdes, at joint venture-selskabet, fordi det indgik i denne koncern, reelt fik fordel af en støtte, som det ikke havde fået udbetalt.

94 Det følger af det anførte, at den anfægtede beslutnings artikel 2, for så vidt som den indeholder et pålæg om, at den i artikel 1 beskrevne støtte skal tilbagesøges fra LCA, og herved medtager støtte, som denne virksomhed — således som det er bevist — ikke reelt har modtaget, ikke er i overensstemmelse med principperne for tilbagesøgning af ulovlig statsstøtte.

95 Det bemærkes endvidere, at for så vidt som den anfægtede beslutnings artikel 2 indeholder et pålæg om, at den i beslutningens artikel 1 beskrevne støtte skal tilbagesøges fra CDA, fremgår det af den nævnte beslutning, at Kommissionen i det væsentlige har støttet sin bedømmelse på, at der forelå et forsæt til at omgå konsekvenserne af beslutningen, hvilket forsæt ifølge Kommissionen objektivt fremgår af den omstændighed, at CDA drager fordel af den støtte, der tidligere var blevet ydet til PBK, til joint venture-selskabet, til PA og til CD Albrechts, i det omfang selskabet benytter nogle af disse virksomheders aktiver og i øvrigt viderefører deres forretningsaktivitet (den anfægtede beslutnings betragtning 118 og 120).

96 Denne argumentation kan ikke tiltrædes.

97 Det er rigtigt — således som det også fremgår af den korrespondance, der blev ført mellem de tyske myndigheder og Kommissionen under den administrative procedure — at overførslen af en del af LCA's aktiver til CDA havde til formål at redde denne del af LCA's forretningsaktivitet, idet selskabet derved blev sikret en udviklingsmulighed, hvorunder det var beskyttet mod de retlige og økonomiske usikkerhedsfaktorer, der truede LCA's eksistens. På grundlag af forskellige

omstændigheder, der er blevet fremført af Kommissionen og ODS i nærværende sag, kan det ligeledes lægges til grund, at CDA efter overførslen af aktiverne faktisk viderefører joint venture-selskabets, PA's og CD Albrechts' forretningsaktiviteter.

- 98 Dette forhold kan imidlertid ikke som sådan bevise, at der foreligger et forsæt til at omgå virkningerne af pålægget om tilbagesøgning i den foreliggende sag.
- 99 Denne konklusion er så meget mere uafviselig, som det i den anfægtede beslutnings betragtning 103 blev konstateret, at CDA betalte en markedsbestemt købspris for overtagelse af dele af LCA's aktiver, og denne foranstaltning indebærer følgelig ikke, at CDA faktisk fortsat nyder godt af den konkurrencefordel, der var knyttet til modtagelsen af den støtte, der blev ydet til LCA (jf. i denne retning dommen i sagen Tyskland mod Kommissionen, jf. præmis 76 ovenfor, præmis 92).
- 100 I et sådant tilfælde kan det ikke antages, således som det gøres gældende af Kommissionen i dens skriftlige indlæg, at efter CDA's køb af aktiver står LCA tilbage som en »tom skal, i forhold til hvilken det ikke er muligt at opnå tilbagebetaling af den ulovlige støtte«.
- 101 Når henses til den omstændighed, at LCA i den foreliggende situation har været under likvidation siden indledningen af en insolvensprocedure i oktober 2000, skal der således mindes om, at det fremgår af retspraksis vedrørende virksomheder, der har modtaget støtte og er gået konkurs, at genoprettelsen af den tidligere situation og fjernelsen af den konkurrenceforvridning, der er en følge af den ulovligt udbetalte støtte, principielt kan opnås derved, at der som en gældspost for virksomheden under likvidation registreres en forpligtelse til tilbagebetaling af den pågældende støtte, undtagen for så vidt som denne støtte måtte være kommet en anden

virksomhed til gode. Ifølge denne retspraksis er en sådan registrering således tilstrækkelig til at sikre opfyldelsen af en beslutning, der giver pålæg om tilbagesøgning af statsstøtte, der er uforenelig med fællesmarkedet (jf. i denne retning Domstolens dom af 15.1.1986, sag 52/84, Kommissionen mod Belgien, Sml. s. 89, præmis 14, og af 21.3.1990, sag C-142/87, Belgien mod Kommissionen, Sml. I, s. 959, præmis 60 og 62).

102 Endvidere har CDA og Forbundsrepublikken Tyskland uimod sagt af Kommissionen anført, at det dels kun var en del af aktiverne, der blev solgt til CDA, nemlig anlægsaktiver, omsætningsaktiver, aktiver, der kunne realiseres med kort varsel, den tekniske knowhow og salgsorganisationen, dels at denne fremgangsmåde gjorde det muligt at opnå et større beløb end det, der ville være opnået ved at sælge de pågældende aktiver særskilt.

103 Denne konklusion berøres ikke af, at købsprisen blev betalt i form af overtagelse af gæld. Det skal i den forbindelse fremhæves, at denne form for betaling ikke har haft negative virkninger for kreditorernes situation, idet formindskelsen af selskabets aktiver blev opvejet ved en tilsvarende formindskelse af dets passiver. I øvrigt bekræftede CDA under retsmødet, uden at blive modsagt på dette punkt af Kommissionen, at værdien af de anlægsaktiver, som tilhører LCA, er forholdsvis betydelig, hvorfor det ikke kan antages, at denne virksomhed som følge af CDA's overtagelse af en del af dens aktiver er blevet en »tom skal«.

104 Kommissionens henvisning til den anfægtede beslutnings betragtning 118 kan ikke afkræfte denne analyse. Det kan således konstateres, at Kommissionen i denne betragtning generelt og som eksempler angiver de kriterier, som den anvender for at fastslå, om en konkret foranstaltning dækker over en omgåelsessituation. Betragtningen indeholder derimod ingen anvendelse af disse kriterier på den foreliggende sag.

- 105 Det må herefter konkluderes, at alene på grundlag af de faktiske konstateringer, der anføres i den anfægtede beslutning, kunne Kommissionen ikke lægge til grund, at der forelå et forsæt til at omgå virkningerne af tilbagesøgningspålægget i den foreliggende sag.
- 106 For så vidt angår de øvrige faktiske omstændigheder, der er blevet fremført af Kommissionen i dennes skriftlige indlæg og under retsmødet, skal det blot fastslås, at de overhovedet ikke fremgår af den anfægtede beslutning, og at de derfor ikke kan påberåbes som begrundelse for at udvide tilbagesøgningspålægget til at omfatte CDA.
- 107 Under alle omstændigheder finder Retten, at disse forskellige omstændigheder heller ikke kan bevise, at der foreligger en omgåelsessituation i nærværende sag.
- 108 I den forbindelse må Kommissionens påstand om, at CDA's køb af aktiver savnede en økonomisk begrundelse, afvises. Det kan nemlig konstateres, at de tyske myndigheder og CDA under den administrative procedure flere gange understregede, at CDA's køb af en del af LCA's aktiver havde en sådan begrundelse. Selv om »den kommercielle karakter af overdragelsen [af aktiver]« udgør et af de aspekter, som Kommissionen tager hensyn til for at fastslå, om der foreligger en omgåelse (den anfægtede beslutnings betragtning 118), har den ikke i den anfægtede beslutning anført noget, der kan afkræfte de tyske myndigheders og CDA's opfattelse.
- 109 Det må ligeledes understreges, at den blotte omstændighed, at LCA og CDA blev ledet af den samme person på tidspunktet for købet af aktiverne i januar 1998, og at

CDA efter denne transaktion optræder på markedet som joint venture-selskabs og PA's efterfølger, ikke giver grundlag for den antagelse, at købet af LCA's aktiver havde til formål at omgå tilbagesøgningspålægget i den anfægtede beslutnings artikel 2. Disse omstændigheder er således ikke tilstrækkelige til at bevise, at CDA handlede i den hensigt at lægge hindringer i vejen for gennemførelsen af den anfægtede beslutning.

110 Det må endelig afvises, når Kommissionen påstår, at købet »en bloc« af LCA's aktiver ikke skete efter en åben og gennemsigtig procedure, og at nogle af LCA's konkurrenter derved blev hindret i at erhverve de aktiver, som det nævnte selskab benyttede ved udøvelsen af de støttede forretningsaktiviteter. Det fremgår således tværtimod såvel af den anfægtede beslutning som af visse dokumenter i sagen og af de forklaringer, der blev afgivet af delstaten Thüringen og af CDA under retsmødet den 5. maj 2004, at CDA's køb af LCA's aktiver ikke skete omgående, men efter forudgående fejlslagne forsøg på at sælge LCA som en helhed til tredjemænd, heriblandt intervenienten ODS's moderselskab (jf. i denne retning dommen i sagen Tyskland mod Kommissionen, jf. præmis 76 ovenfor, præmis 95).

111 Under henvisning til det anførte må det konkluderes, at Kommissionen ikke har bevist, at der forelå en foranstaltning til omgåelse af følgerne af den anfægtede beslutning, der kunne begrunde en forpligtelse for CDA til at tilbagebetale den ulovlige støtte, der blev ydet til joint venture-selskabet og dets successorer.

112 I det omfang den anfægtede beslutning indeholder et pålæg om, at den støtte, der blev ydet til PBK, til joint venture-selskabet, til PA og til CD Albrechts, skal tilbagesøges fra CDA og LCA, er den følgelig ikke i overensstemmelse med principperne for tilbagesøgning af ulovlig statsstøtte.

- 113 Konklusionen må være den samme, for så vidt som den anfægtede beslutnings artikel 2 påbyder, at den i artikel 1 beskrevne støtte skal tilbagesøges fra »alle virksomheder, som har fået eller får overdraget aktiver og/eller infrastruktur [fra PBK], [fra joint venture-selskabet] eller [fra PA] på en sådan måde, at følgerne af [den nævnte] beslutning omgås«. Det er således tilstrækkeligt at konstatere, at udvidelsen af pålægget om tilbagesøgning til disse virksomheder hviler på de samme grunde som udvidelsen af dette pålæg til CDA.
- 114 Under henvisning til det anførte i det hele må det her omhandlede anbringende tages til følge.
- 115 Herefter skal den anfægtede beslutnings artikel 2 annulleres, idet den påbyder, at den i den anfægtede beslutnings artikel 1 beskrevne støtte skal søges tilbagebetalt fra selskaberne CDA og LCA såvel som fra alle andre virksomheder, der har fået eller får overdraget aktiver eller infrastruktur fra selskabet PBK, fra joint venture-selskabet eller fra selskabet PA på en sådan måde, at følgerne af den nævnte beslutning omgås.
- 116 Under disse omstændigheder er det ikke længere nødvendigt at undersøge de øvrige anbringender, som sagsøgeren har fremført for at godtgøre, at tilbagesøgnings-pålægget i den anfægtede beslutnings artikel 2 er ulovligt.
- 117 Det skal i øvrigt fremhæves, at CDA's søgsmål, således som det navnlig fremgår af stævningens punkt 2-5, i første række er rettet mod den anfægtede beslutning, for så vidt som denne i henhold til artikel 2, stk. 3, udvider pålægget om tilbagesøgning af støtten til at omfatte CDA såvel som de andre virksomheder, som har fået eller får overdraget aktiver og/eller infrastruktur fra PBK, fra joint venture-selskabet og fra PA. I det omfang denne del af den anfægtede beslutnings konklusion annulleres, er det ikke længere nødvendigt at tage stilling til samtlige de anbringender, der er fremført af CDA vedrørende den anfægtede beslutnings artikel 1.

Sagens omkostninger

- ¹¹⁸ I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har tabt sagen, bør det pålægges den at betale omkostningerne i overensstemmelse med CDA's påstand.
- ¹¹⁹ Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 4, tredje afsnit, kan Retten træffe afgørelse om, at en intervenient skal bære sine egne omkostninger. I denne sag bør Forbundsrepublikken Tyskland og ODS bære deres egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Tredje Udvidede Afdeling)

- 1) Artikel 2, stk. 3, i Kommissionens beslutning 2000/796/EF af 21. juni 2000 om støtte fra Tyskland til CDA Compact Disc Albrechts GmbH, Thüringen, annulleres.**

- 2) Det er i øvrigt unødvendigt at træffe afgørelse om annullationspåstanden.
- 3) Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber bærer sine egne omkostninger og betaler de af CDA Datenträger Albrechts GmbH afholdte omkostninger. Forbundsrepublikken Tyskland og ODS Optical Disc Service GmbH bærer deres egne omkostninger.

Azizi

García-Valdecasas

Cooke

Jaeger

Dehousse

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 19. oktober 2005.

E. Coulon

Justitssekretær

J. Azizi

Afdelingsformand

Indhold

Retsforskrifter	II - 4314
Sagens baggrund	II - 4318
A — De generelle omstændigheder	II - 4319
1. Virksomhedens etableringsfase (fra 1990 til 1992)	II - 4319
2. Omstruktureringsfasen (fra 1993 til 1998)	II - 4321
3. MTDA's overtagelse af visse aktiver	II - 4322
B — Forløbet af den administrative procedure	II - 4323
C — Konstatning af de faktiske omstændigheder og retlig bedømmelse	II - 4324
1. Støtte ydet af Forbundsrepublikken Tyskland i etableringsfasen	II - 4324
2. Økonomisk bistand ydet i omstruktureringsfasen	II - 4328
3. Vedrørende tilbagesøgningen af støtten	II - 4331
4. Den anfægtede beslutnings dispositive del	II - 4332
Retsforhandlinger og parternes påstande	II - 4334
Retlige bemærkninger	II - 4336
I — Indledende bemærkninger	II - 4336
II — Anbringendet om tilsidesættelse af artikel 87, stk. 1, EF og af artikel 88, stk. 2, EF	II - 4337
A — Parternes argumenter	II - 4337
B — Rettens bemærkninger	II - 4341
Sagens omkostninger	II - 4352
II - 4354	